

TURYSTYKA ZRÓWNOWAŻONA

Idea zrównoważonego rozwoju zrodziła się pod koniec lat 80. XX w. W 1972 r. w Sztokholmie odbyła się I Konferencja Narodów Zjednoczonych na temat Człowiek i jego środowisko, gdzie po raz pierwszy zwrócono uwagę na konieczność połączenia tempa rozwoju gospodarczego z uwarunkowaniami ochrony środowiska, a deklaracja sztokholmska będąca wynikiem konferencji stworzyła podstawy współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska. Dopiero w 1987 r. powstała szczegółowa definicja zrównoważonego rozwoju. Oznacza on taki rozwój, który zaspokajając potrzeby współczesnych społeczeństw, nie będzie jednocześnie ograniczał możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń. Zakłada równoległy rozwój gospodarki, społeczeństwa i środowiska. W 1992 r. odbyła się II Konferencja Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro, podczas którego powstały dokumenty z zasadami, na których podstawie powinna opierać się polityka społeczno-gospodarcza państw, uwzględniając środowisko. Najważniejsze to Deklaracja z Rio i Globalny Program Działań, tzw. Agenda 21, zawierająca m.in. określenie aspektów ekologicznych oraz definicję zrównoważonej turystyki.

Koncepcja zrównoważonej turystyki została szczegółowo zdefiniowana przez Federację Parków Narodowych i Rezerwatów Przyrody Europy jako *„każda forma rozwoju turystycznego, zarządzania i aktywności turystycznej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje w niezmienionym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów”*. Najważniejszym elementem tej koncepcji jest uzyskanie harmonii pomiędzy potrzebami turystów, środowiska naturalnego oraz lokalnych społeczności.

Fot. 1. Warsztaty przyrodnicze na terenie cennym przyrodniczo - okolice Jasiela w Beskidzie Niskim

Stanowisko UNWTO (Światowa Organizacja Turystyki)

Według Światowej Organizacji Turystyki zrównoważona turystyka jest obszarem działalności, który prowadzi do zarządzania wszystkimi zasobami w taki sposób, aby potrzeby ekonomiczne, społeczne oraz estetyczne były spełniane przy równoczesnym zachowaniu różnorodności biologicznej, systemów podtrzymywania życia, integralności kulturowej oraz nie zaburzając kluczowych procesów ekologicznych. Kluczowe jest więc nie tylko spełnianie potrzeb turystów i regionów ich przyjmujących, lecz także ochrona i wspieranie możliwości przyszłego rozwoju tych obszarów. Podstawowym i najważniejszym celem turystyki zrównoważonej jest zachowanie społecznych i ekonomicznych korzyści, jakie wynikają z rozwoju turystyki przy jednoczesnym zmniejszaniu lub łagodzeniu negatywnych i niepożądanych oddziaływań turystyki na środowisko naturalne, kulturowe, historyczne czy społeczne. Osiąga się to przez równoważenie potrzeb turystów z potrzebami turystycznych miejsc i regionów.

Stanowisko UNEP (Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych)

Według programu UNEP zasady rozwoju zrównoważonego odwołują się do rozwoju turystyki pod względem jej oddziaływania na środowisko naturalne, aspekty ekonomiczne, a także społeczno-kulturowe. Ponadto bardzo ważne jest zachowanie równowagi między tymi kilkoma obszarami w taki sposób, aby zapewnić ich zrównoważony rozwój także w perspektywie dłuższego okresu czasu.

Fot. 2. Rezerwat przyrody „Broduszurki”, fot. Ariel Olejnik

Zrównoważona turystyka i jej założenia skupiają się na realizacji trzech podstawowych celów:

- ekologiczny - zmniejszenie wydzielania się zanieczyszczeń wywołanych przez turystykę, utrzymanie zasobów naturalnych dla celów turystycznych
- ekonomiczny - utrzymanie i rozwój bazy turystycznej, zapewnienie środków finansowych ludności goszczącej turystów
- społeczny - zwiększenie uczestnictwa miejscowych w polityce turystycznej, zagwarantowanie wypoczynku gościom i ludności miejscowej, zapewnienie zatrudnienia w turystyce w zadowalającej skali

Główne kryteria i zasady turystyki zrównoważonej

Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej są próbą zbudowania zrozumienia zrównoważonej turystyki, a także określenia minimów, które każdy podmiot z branży turystycznej powinien chcieć osiągnąć. Powstały jako odpowiedź społeczności turystycznej na wyzwania stojące przed „Milenijnymi Celami Rozwoju” sformułowanymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Kryteria są podzielone na cztery główne grupy tematyczne:

- skuteczne planowanie zrównoważonego rozwoju;
- maksymalizacja społeczno-ekonomicznych korzyści dla społeczności lokalnych;
- wsparcie dziedzictwa kulturowego;
- redukcja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko naturalne

Mimo tego, że Kryteria w swojej pierwszej wersji były stworzone na użytek dostawców zakwaterowania oraz biur podróży, mogą być tak samo wykorzystane przez wszystkie podmioty branży turystycznej. Obecnie, dalszym rozwojem Kryteriów Turystyki Zrównoważonych i promocją zrównoważonych praktyk w ogóle, zajmuje się Global Sustainable Tourism Council.

Nie należy zapominać, że turystyka jest obszarem nieodłącznie związanym ze środowiskiem przyrodniczym, od którego stanu zachowania jest w dużej mierze zależna. W trosce o utrzymanie obszarów atrakcyjnych przyrodniczo oferowane usługi turystyczne powinny być więc w jak największym stopniu zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju. Poszanowanie przyrody oraz rdzennej kultury jest kluczowe dla dalszego rozwoju usług turystycznych, a co za tym idzie – zarówno dla społeczności lokalnych, firm turystycznych, jak i samych turystów. Aby turystyka zrównoważona mogła się w pełni rozwinąć, niezbędne jest zintegrowanie działalności turystycznej z celami ochrony przyrody oraz kształtowanie nowych zachowań turystów i organizatorów ruchu turystycznego.

Ze zrównoważonym rozwojem turystyki związanych jest szereg zasad, których przestrzeganie przyczynia się do realizowania głównego celu tej koncepcji. Wśród nich można wymienić:

- promowanie zdrowego stylu życia, w harmonii ze środowiskiem naturalnym,

- ochronę i zachowanie zasobów przyrody,
- ochronę rdzennej kultury lokalnej,
- utrzymanie różnorodności naturalnych i kulturowych,
- zapewnienie udziału ludności miejscowej w turystyce,
- zmniejszanie ilości generowanych odpadów,
- oszczędne gospodarowanie energią elektryczną oraz wodą,
- zachęcanie pracowników, konsumentów i społeczności miejscowej do zachowań ekologicznych,
- integrację ludzi różnych narodowości i kultur.

*Fot. 3. Krzyże przydrożne na terenie nieistniejącej wsi na terenie Magurskiego Parku Narodowego,
fot. Ariel Olejnik*

Wymienione zasady stanowią kwintesencję koncepcji zrównoważonego rozwoju, a wdrożone do turystyki dają podwaliny harmonijnego rozwoju zarówno samych regionów, jak i przedsiębiorstw turystycznych. Oczywiście, działanie zgodnie z nimi rodzi szereg problemów, nie zawsze jest łatwe i stanowi z jednej strony szansę, a z drugiej zagrożenie dla branży turystycznej.

Koncepcje zrównoważonego rozwoju oraz zrównoważonej turystyki są obecne w świadomości przedsiębiorców i konsumentów. Troska o środowisko naturalne oraz oszczędność ograniczonych surowców naturalnych należą do palących problemów współczesności. Pełne zrozumienie idei turystyki zrównoważonej, jej celów oraz założeń, pozwala czerpać korzyści z uwzględniania tej koncepcji w strategii działania. Jednocześnie otoczenie

zewnątrzne, a konkretniej polityka państwa, może przyczynić się do powstania barier oraz zahamowania rozprzestrzeniania się koncepcji zrównoważonej turystyki. Idea ta z pewnością w kolejnych latach będzie podlegać dalszej ewolucji oraz stanie się bardziej popularna w branży turystycznej.

LITERATURA:

1. Kachniewska M. i in. Rynek turystyczny. Ekonomiczne zagadnienia turystyki, Wolters Kluwers Polska, Warszawa 2012.
2. Kowalczyk A., Zagospodarowanie turystyczne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
3. Panasiuk A. (red.), Ekonomika turystyki i rekreacji, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
4. Zaręba D. , Ekoturystyka. Wyzwania i nadzieje, PWN, Warszawa 2000.
5. Zawistowska H. (red.), Polityka turystyczna, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014.